TEISINGUMO TEISMO (aštuntoji kolegija) SPRENDIMAS

2024 m. rugsėjo 19 d.*

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Teismų bendradarbiavimas civilinėse bylose – Nemokumo bylos – Reglamentas (ES) 2015/848 – 3 straipsnis – Tarptautinė jurisdikcija – Fizinio asmens, vykdančio savarankišką ūkinę komercinę veiklą, pagrindinių interesų vieta – Sąvoka „pagrindinė verslo vieta“ – Sąvoka „įsisteigimo vieta“ – Akcinės bendrovės stebėtojų tarybos pirmininkas“

Byloje C-501/23

dėl *Bundesgerichtshof* (Aukščiausiasis Federalinis Teismas, Vokietija) 2023 m. birželio 29 d. nutartimi, kurią Teisingumo Teismas gavo 2023 m. rugpjūčio 7 d., pagal SESV 267 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje

DL

prieš

Land Berlin

TEISINGUMO TEISMAS (aštuntoji kolegija),

kurį sudaro kolegijos pirmininkas N. Piçarra, aštuntosios kolegijos teisėjos pareigas einanti trečiosios kolegijos pirmininkė K. Jürimäe (pranešėja) ir teisėjas N. Jääskinen,

generalinė advokatė L. Medina,

kancleris A. Calot Escobar,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

– DL, atstovaujamo *Rechtsanwalt* T. Winter,

– Europos Komisijos, atstovaujamos C. Vollrath ir W. Wils,

atsižvelgęs į sprendimą, priimtą susipažinus su generalinės advokatės nuomone, nagrinėti bylą be išvados,

* Proceso kalba: vokiečių.

priima šį

Sprendimą

1 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas dėl 2015 m. gegužės 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) 2015/848 dėl nemokumo bylų (OL L 141, 2015, p. 19) 3 straipsnio 1 dalies, siejamos su šio reglamento 2 straipsnio 10 punktu, išaiškinimo.

2 Šis prašymas pateiktas nagrinėjant DL ir *Land Berlin* (Berlyno federalinė žemė, Vokietija) ginčą dėl pastarosios DL iškeltos nemokumo bylos.

Teisinis pagrindas

3 Reglamento 2015/848 23, 24, 28, 37 ir 38 konstatuojamosiose dalyse numatyta:

„(23) pagal šį reglamentą pagrindinę nemokumo bylą galima iškelti valstybėje narėje, kurioje yra skolininko pagrindinių interesų vieta. Ta byla yra universalaus pobūdžio ir apima visą skolininko turtą. Siekiant apsaugoti įvairius interesus, šiame reglamente leidžiama lygiagrečiai su pagrindinėmis nemokumo bylomis iškelti šalutines nemokumo bylas ir nagrinėti jas kartu su pagrindinėmis. Šalutines nemokumo bylas galima kelti valstybėje narėje, kurioje yra skolininko įsisteigimo vieta. Šalutinės nemokumo bylos sukelia pasekmes tik toje valstybėje esančio skolininko turto atžvilgiu. Privalomos derinimo su pagrindinėmis nemokumo bylomis taisyklės užtikrina vienovę Sąjungoje;

(24) tais atvejais, kai su juridiniu asmeniu arba įmone susijusi pagrindinė nemokumo byla iškelta valstybėje narėje, kuri nėra valstybė narė, kurioje yra jo (jos) registruota buveinė, vadovaujantis Europos Sąjungos Teisingumo Teismo praktika, turėtų būti įmanoma valstybėje narėje, kurioje yra registruota buveinė, iškelti šalutinę nemokumo bylą, su sąlyga, kad skolininkas vykdo ekonominę veiklą naudodamas žmogiškuosius išteklius ir turtą toje valstybėje;

<…>

(28) nustatant, ar skolininko pagrindinių interesų vietą gali nustatyti trečiosios šalys, reikėtų ypač daug dėmesio skirti kreditoriams ir tam, kurioje vietoje, jų supratimu, skolininkas administruoja savo interesus. Tuo atveju, kai pasikeičia pagrindinių interesų vieta, gali reikėti tinkamu metu informuoti kreditorius apie naują vietą, kurioje skolininkas vykdo veiklą, pavyzdžiui, komercinėje korespondencijoje atkreipiant dėmesį į pasikeitusį adresą arba apie naują vietą paskelbiant kitomis tinkamomis priemonėmis;

<…>

(37) prieš iškeliant pagrindinę nemokumo bylą teisė prašyti iškelti nemokumo bylą valstybėje narėje, kurioje yra skolininko įsisteigimo vieta, turėtų būti suteikta tik vietos kreditoriams ir valdžios institucijoms, arba tik tais atvejais, kai pagal valstybės narės, kurioje yra skolininko pagrindinių interesų vieta, teisę pagrindinė nemokumo byla negali būti iškelta. Šis apribojimas taikomas siekiant užtikrinti, kad dėl teritorinių nemokumo bylų iškėlimo prieš iškeliant pagrindines nemokumo bylas turėtų būti kreipiamasi tik būtiniausiais atvejais;

(38) iškėlus pagrindinę nemokumo bylą, šiuo reglamentu neribojama teisė prašyti iškelti nemokumo bylą valstybėje narėje, kurioje yra skolininko įsisteigimo vieta. Nemokumo specialistas pagrindinėje nemokumo byloje arba bet kuris kitas pagal tos valstybės narės nacionalinę teisę įgaliotas asmuo gali kreiptis dėl šalutinės nemokumo bylos iškėlimo.“

4 Šio reglamento 2 straipsnio 10 punkte apibrėžta „įsisteigimo vieta“ kaip „bet kuri veiklos vieta, kurioje skolininkas vykdo arba tris mėnesius iki pareiškimo dėl pagrindinės nemokumo bylos iškėlimo pateikimo vykdė ne laikiną ekonominę veiklą naudodamas žmogiškuosius išteklius bei turtą“.

5 Minėto reglamento 3 straipsnyje „Tarptautinė jurisdikcija“ nustatyta:

„1. Jurisdikciją iškelti nemokumo bylą turi valstybės narės, kurios teritorijoje yra skolininko pagrindinių interesų vieta, teismai (toliau – pagrindinė nemokumo byla). Pagrindinių interesų vieta – tai vieta, kurioje skolininkas nuolat administruoja savo interesus ir kurią gali nustatyti trečiosios šalys.

Įmonės arba juridinio asmens atveju preziumuojama, kad jo (jos) pagrindinių interesų vieta yra jo (jos) registruotos buveinės vieta, jei nėra įrodymų, kad yra priešingai. Ta prezumpcija taikoma tik tuo atveju, jei registruota buveinė nebuvo perkelta į kitą valstybę narę per tris mėnesius iki pareiškimo dėl nemokumo bylos iškėlimo pateikimo.

Fizinio asmens, vykdančio savarankišką ūkinę komercinę ar profesinę veiklą, atveju preziumuojama, kad pagrindinių interesų vieta yra to fizinio asmens pagrindinė verslo vieta, jei nėra įrodymų, kad yra priešingai. Ta prezumpcija taikoma tik tuo atveju, jei fizinio asmens pagrindinė verslo vieta nebuvo perkelta į kitą valstybę narę per tris mėnesius iki pareiškimo dėl nemokumo bylos iškėlimo pateikimo.

Bet kurio kito fizinio asmens atveju preziumuojama, kad pagrindinių interesų vieta yra fizinio asmens įprastinė gyvenamoji vieta, jei nėra įrodymų, kad yra priešingai. Ta prezumpcija taikoma tik tuo atveju, jei įprastinė gyvenamoji vieta nebuvo perkelta į kitą valstybę narę per šešis mėnesius iki pareiškimo dėl nemokumo bylos iškėlimo pateikimo.

2. Jei skolininko pagrindinių interesų vieta yra valstybės narės teritorijoje, kitos valstybės narės teismai turi jurisdikciją iškelti tam skolininkui nemokumo bylą tik tuo atveju, jei tos kitos valstybės narės teritorijoje yra jo įsisteigimo vieta. Tokios bylos pasekmės gali apimti tik tą skolininko turtą, kuris yra pastarosios valstybės narės teritorijoje.

3. Tais atvejais, kai nemokumo byla iškelta pagal 1 dalį, visos pagal 2 dalį vėliau iškeltos bylos laikomos šalutinėmis nemokumo bylomis.

<…>“

Pagrindinė byla ir prejudiciniai klausimai

6 2020 m. rugpjūčio 18 d. Berlyno federalinė žemė pateikė *Amtsgericht Charlottenburg* (Šarlotenburgo apylinkės teismas, Vokietija) pareiškimą iškelti DL (toliau – skolininkas) nemokumo bylą. Pareiškimo pateikimo momentu skolininko gyvenamosios vietos buvo Berlyne (Vokietija), Monake, Los Andžele (JAV) ir Šv. Bartolomėjaus saloje (Prancūzijos Antilai). Jis buvo

pagal Vokietijos teisę įsteigtos akcinės bendrovės *Landbell AG*, kurios registruota buveinė yra Maince (Vokietija), stebėtojų tarybos pirmininkas. Skolininko turtą sudarė piniginės lėšos banko sąskaitoje Monake, taip pat bendrovių, kurios buvo įsteigtos pagal Monako teisę ir turėjo turto, vertybinių popierių bei Vokietijos bendrovių akcijų, kapitalo dalys.

7 2021 m. liepos 27 d. nutartimi *Amtsgericht Charlottenburg* (Šarlotenburgo apylinkės teismas) atmetė šį pareiškimą kaip nepriimtiną, motyvuodamas tuo, kad jis neturi teritorinės jurisdikcijos.

8 2022 m. birželio 29 d. *Landgericht Berlin* (Berlyno apygardos teismas, Vokietija), gavęs *Finanzamt Wilmersdorf* (Vilmersdorfo mokesčių inspekcija, Vokietija), kaip kreditorės, „nedelsiant pateiktą apeliacinį skundą“ („sofortige Beschwerde“), panaikino šią nutartį ir grąžino bylą nagrinėti iš naujo *Amtsgericht Charlottenburg* (Šarlotenburgo apylinkės teismas). Iš tiesų *Landgericht Berlin* (Berlyno apygardos teismas) nusprendė, kad skolininko pagrindinių interesų vieta yra ten, kur skolininkas vykdo savo savarankišką ūkinę komercinę veiklą kaip stebėtojų tarybos pirmininkas.

9 Konkrečiai kalbant, 2022 m. birželio 29 d. nutartyje *Landgericht Berlin* (Berlyno apygardos teismas) konstatavo, kad skolininkas, eidamas pagal Vokietijos teisę įsteigtos akcinės bendrovės stebėtojų tarybos pirmininko pareigas, vykdė „savarankišką ūkinę komercinę veiklą“, kaip tai suprantama pagal Reglamento 2015/848 3 straipsnio 1 dalies trečios pastraipos pirmą sakinį. Vis dėlto jis netaikė šioje nuostatoje įtvirtintos prezumpcijos, kad skolininko pagrindinių interesų vieta yra jo „pagrindinė verslo vieta“, nebent būtų įrodyta priešingai. Visų pirma jis rėmėsi to paties reglamento 2 straipsnio 10 punkte apibrėžta sąvoka „įsisteigimo vieta“ ir pažymėjo, kad vykdydamas savarankišką ūkinę komercinę veiklą skolininkas nei Vokietijoje, nei kitoje vietoje nesinaudoja žmogiškaisiais ištekliais ar turtu. Be to, taikydamas Reglamento 2015/848 3 straipsnio 1 dalies pirmos pastraipos antrame sakinyje pateiktą apibrėžtį, pagal kurią skolininko pagrindinių interesų vieta yra „vieta, kurioje skolininkas nuolat administruoja savo interesus ir kurią gali nustatyti trečiosios šalys“, jis padarė išvadą, kad Vokietijos teismai turi tarptautinę jurisdikciją iškelti nemokumo bylą.

10 Skolininkas abejojo dėl Vokietijos teismų tarptautinės jurisdikcijos, todėl pareiškė ieškinį (*Rechtsbeschwerde*) *Bundesgerichtshof* (Aukščiausiasis Federalinis Teismas, Vokietija), kuris yra prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas. Skolininkas prašo panaikinti *Landgericht Berlin* (Berlyno apygardos teismas) sprendimą ir atmesti kreditoriaus nedelsiant pateiktą apeliacinį skundą.

11 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas mano, kad Vokietijos teismų tarptautinė jurisdikcija turi būti vertinama atsižvelgiant į Reglamento 2015/848 3 straipsnio 1 dalį.

12 Šiuo klausimu jis pažymi, pirma, kad pagal šio reglamento 3 straipsnio 1 dalies pirmą pastraipą valstybės narės, kurios teritorijoje yra skolininko pagrindinių interesų vieta, teismai turi jurisdikciją iškelti nemokumo bylą. Remiantis šia nuostata „pagrindinių interesų vieta – tai vieta, kurioje skolininkas nuolat administruoja savo interesus ir kurią gali nustatyti trečiosios šalys“. Konkrečiu atveju, kai skolininkas yra fizinis asmuo, vykdantis savarankišką ūkinę komercinę ar profesinę veiklą, šio reglamento 3 straipsnio 1 dalies trečioje pastraipoje numatyta nuginčijama prezumpcija, kad šio asmens pagrindinių interesų vieta yra jo „pagrindinė verslo vieta“. Bet kurio kito fizinio asmens atveju pagal to paties reglamento 3 straipsnio 1 dalies ketvirtos pastraipos pirmą sakinį preziumuojama, kad pagrindinių interesų vieta yra fizinio asmens įprastinė gyvenamoji vieta, jei nėra įrodymų, kad yra priešingai.

13 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, kaip ir *Landgericht Berlin* (Berlyno apygardos teismas), mano, kad, kai buvo pateiktas pareiškimas iškelti nemokumo bylą, skolininkas vykdė „savarankišką ūkinę komercinę ar profesinę veiklą“, kaip tai suprantama pagal Reglamento 2015/848 3 straipsnio 1 dalies trečios pastraipos pirmą sakinį.

14 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo teigimu, šios sąvokos Sąjungos teisėje turi būti aiškinamos autonomiškai. Savarankiškai ūkinei komercinei veiklai būdinga tai, kad, viena vertus, atitinkamas asmuo vykdo veiklą savo vardu, sąskaita ir atsakomybe, kita vertus, jis pats prisiima su savo veikla susijusią ekonominę riziką. Šis asmuo veikia savo sąskaita ir savo atsakomybe, laisvai organizuoja savo darbo atlikimo būdą ir gauna atlygį, kuris sudaro jo pajamas.

15 Pagrindinėje byloje šios sąlygos yra įvykdytos skolininko atveju, nes jis buvo pagal Vokietijos teisę įsteigtos akcinės bendrovės stebėtojų tarybos pirmininkas ir pagal šią teisę stebėtojų taryba negavo nurodymų iš akcinės bendrovės vadovybės. Be to, remiantis *Landgericht Berlin* (Berlyno apygardos teismas) išvadomis, skolininkui galėjo tekti su darbo užmokesčiu susijusi rizika.

16 Antra, pagal Reglamento 2015/848 3 straipsnio 1 dalies trečios pastraipos pirmą sakinį preziumuojama, kad fizinio asmens, vykdančio savarankišką ūkinę komercinę ar profesinę veiklą, pagrindinių interesų vieta yra jo pagrindinė verslo vieta. „Įsisteigimo vieta“, kaip ji suprantama pagal šio reglamento 2 straipsnio 10 punktą, yra bet kuri veiklos vieta, kurioje skolininkas vykdo ne laikiną ekonominę veiklą, naudodamas žmogiškuosius išteklius bei turtą.

17 Atsižvelgdamas į *Landgericht Berlin* (Berlyno apygardos teismas) išvadą, kad nereikėjo taikyti Reglamento 2015/848 3 straipsnio 1 dalies trečios pastraipos pirmame sakinyje įtvirtintos prezumpcijos dėl to, kad skolininkas, vykdydamas savarankišką ūkinę komercinę veiklą, nesinaudojo žmogiškaisiais ištekliais ar turtu, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui kyla klausimas dėl tokio reikalavimo svarbos nustatant savarankišką ūkinę komercinę veiklą vykdančio fizinio asmens pagrindinę verslo vietą.

18 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo teigimu, jei šis reikalavimas būtų taikomas, reikėtų manyti, kad skolininkas neturi „įsisteigimo vietos“, kaip ji suprantama pagal Reglamento 2015/848 2 straipsnio 10 punktą. Taigi kyla klausimas, ar pagal šio reglamento 3 straipsnio 1 dalies trečios pastraipos pirmą sakinį galima preziumuoti, kad vieta, kurioje vykdoma savarankiška ūkinė komercinė veikla, yra skolininko pagrindinių interesų vieta, jei nėra įrodymų, kad yra priešingai.

19 Jeigu į šį antrąjį klausimą būtų atsakyta teigiamai, tai, kad skolininko pagrindinių interesų vieta taip pat yra Vokietijos teritorijoje pagal Reglamento 2015/848 3 straipsnio 1 dalies trečios pastraipos pirmą sakinį, reikštų nuginčijamą prezumpciją.

20 Vis dėlto, jei į du pirmesnius klausimus būtų atsakyta neigiamai, kiltų klausimas, ar taikoma šio reglamento 3 straipsnio 1 dalies ketvirtos pastraipos pirmame sakinyje įtvirtinta prezumpcija ir ar fizinis asmuo, kuris neturi „įsisteigimo vietos“, kaip tai suprantama pagal to paties reglamento 3 straipsnio 1 dalies trečios pastraipos pirmą sakinį, kiek tai susiję su jo savarankiška ūkine komercine ar profesine veikla, patenka į pirmojoje nuostatoje nurodytą sąvoką „bet kuris kitas fizinis asmuo“.

21 Šiuo klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pažymi, kad *Landgericht Berlin* (Berlyno apygardos teismas) nepaisė Reglamento 2015/848 3 straipsnio 1 dalies ketvirtos pastraipos pirmame sakinyje numatytos prezumpcijos ir taikė šio reglamento 3 straipsnio 1 dalies

pirmos pastraipos antrą sakinį. Tuo atveju, jei būtų taikytina Reglamento 2015/848 3 straipsnio 1 dalies ketvirtos pastraipos pirmame sakinyje įtvirtinta prezumpcija, visų pirma reikėtų nustatyti skolininko įprastinę gyvenamąją vietą pareiškimo pateikimo momentu. Tuomet reikėtų įvertinti, ar faktinės aplinkybės, kurias dar reikia nustatyti, leidžia daryti prezumpciją paneigiančią išvadą. Pagal tokį aiškinimą reikėtų panaikinti *Landgericht Berlin* (Berlyno apygardos teismas) nutartį.

22 Šiomis aplinkybėmis *Bundesgerichtshof* (Aukščiausiasis Federalinis Teismas) nutarė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:

„1. Ar Reglamento [2015/848] 3 straipsnio 1 dalies trečios pastraipos pirmas sakinys, siejamas su [šio reglamento] 2 straipsnio 10 punktu, turi būti aiškinamas taip, kad fizinio asmens, kuris vykdo savarankišką ūkinę komercinę ar profesinę veiklą, veiklos vieta yra ir įsisteigimo vieta, jei veikla vykdoma nenaudojant žmogiškųjų išteklių ir turto?

2. Jeigu į pirmąjį klausimą būtų atsakyta neigiamai, ar Reglamento [2015/848] 3 straipsnio 1 dalies trečios pastraipos pirmas sakinys turi būti aiškinamas taip, kad tuo atveju, jei savarankišką ūkinę komercinę ar profesinę veiklą vykdantis fizinis asmuo neturi įsisteigimo vietos, kaip ji suprantama pagal [šio] reglamento 2 straipsnio 10 punktą, kol neįrodyta priešingai, preziumuojama, kad šio asmens pagrindinių interesų vieta yra vieta, kurioje jis vykdo savarankišką ūkinę komercinę ar profesinę veiklą?

3. Jeigu į antrąjį klausimą būtų atsakyta neigiamai: ar Reglamento [2015/848] 3 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinama taip, kad savarankišką ūkinę komercinę ar profesinę veiklą vykdančio fizinio asmens, kuris neturi įsisteigimo vietos, kaip ji suprantama pagal šio reglamento 2 straipsnio 10 punktą, atveju, remiantis šio reglamento 3 straipsnio 1 dalies ketvirtos pastraipos pirmu sakiniu ir kol neįrodyta priešingai, preziumuojama, kad šio asmens pagrindinių interesų vieta yra jo įprastinė gyvenamoji vieta?“

Dėl prejudicinių klausimų

Pirminės pastabos

23 Savo rašytinėse pastabose skolininkas ginčija prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo vertinimą, kad, kai buvo pateiktas pareiškimas iškelti nemokumo bylą, jis užsiėmė „savarankiška ūkine komercine ar profesine veikla“, kaip ji suprantama pagal Reglamento 2015/848 3 straipsnio 1 dalies trečios pastraipos pirmą sakinį. Skolininko teigimu, jo, kaip stebėtojų tarybos pirmininko, vykdoma veikla, kuri, beje, yra tik antrinė, nepatenka į šią sąvoką, atsižvelgiant į šios veiklos vykdymo sąlygas.

24 Remiantis suformuota jurisprudencija, nacionalinio teismo pateiktiems klausimams dėl Sąjungos teisės aiškinimo, atsižvelgiant į jo paties nurodytus teisinius pagrindus ir faktines aplinkybes, kurių tikslumo Teisingumo Teismas neprivalo tikrinti, taikoma svarbos prezumpcija. Teisingumo Teismas gali atsisakyti priimti sprendimą dėl nacionalinio teismo pateikto prašymo, tik jeigu akivaizdu, kad prašomas Sąjungos teisės išaiškinimas neturi jokio ryšio su tikrove arba pagrindinės bylos dalyku, jeigu problema hipotetinė arba Teisingumo Teismas neturi faktinės ir teisinės informacijos, būtinos naudingai atsakyti į jam pateiktus klausimus (2016 m. rugsėjo 22 d. Sprendimo *Breitsamer und Ulrich*, C-113/15, EU:C:2016:718, 33 punktas ir nurodyta jurisprudencija).

25 Šios svarbos prezumpcijos negali paneigti vien tai, kad viena iš pagrindinės bylos šalių ginčija tam tikrus faktus, kurių Teisingumo Teismas neprivalo tikrinti ir nuo kurių priklauso to ginčo dalyko apibrėžimas (2016 m. rugsėjo 22 d. Sprendimo *Breitsamer und Ulrich*, C-113/15, EU:C:2016:718, 34 punktas ir jame nurodyta teismo praktika).

26 Nagrinėjamu atveju, kaip nurodyta šio sprendimo 13 punkte, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas aiškiai nurodė, kad neginčija *Landgericht Berlin* (Berlyno apygardos teismas) konstatuotos aplinkybės, kad, kai buvo pateiktas pareiškimas iškelti nemokumo bylą, skolininkas vykdė „savarankišką ūkinę komercinę ar profesinę veiklą“, kaip ji suprantama pagal Reglamento 2015/848 3 straipsnio 1 dalies trečią pastraipą. Iš nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą motyvų matyti, kad savo prejudiciniais klausimais prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar šioje nuostatoje įtvirtinta prezumpcija gali būti taikoma šiam skolininkui, nors jo veiklai, kuri laikoma „savarankiška ūkine komercine ar profesine veikla“, nereikia jokių žmogiškųjų išteklių ar turto, nesvarbu, ar Vokietijos teritorijoje, ar kitoje vietoje.

27 Šiomis aplinkybėmis į pateiktus klausimus reikia atsakyti remiantis prielaida, kuria remiasi šis teismas, t. y. kad, kai buvo pateiktas pareiškimas iškelti nemokumo bylą, skolininkas vykdė „savarankišką ūkinę komercinę ar profesinę veiklą“, kaip tai suprantama pagal Reglamento 2015/848 3 straipsnio 1 dalies trečią pastraipą. Ši prielaida susijusi su pagrindinės bylos faktinėmis aplinkybėmis, kurių Teisingumo Teismas neprivalo tikrinti.

Dėl pirmojo klausimo

28 Pirmuoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar Reglamento 2015/848 3 straipsnio 1 dalies trečia pastraipa turi būti aiškinama taip, kad fizinio asmens, besiverčiančio savarankiška ūkine komercine ar profesine veikla, „pagrindinės verslo vietos“ sąvoka, kaip ji suprantama pagal šią nuostatą, atitinka šio reglamento 2 straipsnio 10 punkte apibrėžtą sąvoką „įsisteigimo vieta“.

29 Pagal Reglamento 2015/848 3 straipsnio 1 dalies pirmą pastraipą jurisdikciją iškelti nemokumo bylą, kuri šiame reglamente vadinama „pagrindine nemokumo byla“, turi valstybės narės, kurios teritorijoje yra skolininko pagrindinių interesų vieta, teismai. Pagrindinių interesų vieta – tai vieta, kurioje skolininkas nuolat administruoja savo interesus ir kurią gali nustatyti trečiosios šalys.

30 Šio reglamento 3 straipsnio 1 dalies trečioje pastraipoje numatyta, kad fizinio asmens, vykdančio savarankišką ūkinę komercinę ar profesinę veiklą, atveju preziumuojama, kad pagrindinių interesų vieta yra to fizinio asmens pagrindinė verslo vieta, jei nėra įrodymų, kad yra priešingai.

31 Nagrinėjamu atveju prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas sąvoką „pagrindinė verslo vieta“, kaip ji suprantama pagal Reglamento 2015/848 3 straipsnio 1 dalies trečią pastraipą, aiškina atsižvelgdamas į sąvoką „įsisteigimo vieta“, apibrėžtą šio reglamento 2 straipsnio 10 punkte. Jam kyla klausimas, ar, atsižvelgiant į šią apibrėžtį, ši vieta taip pat yra „įsisteigimo vieta“, nesant žmogiškųjų išteklių ir turto.

32 Šiuo klausimu reikia konstatuoti, kad Reglamento 2015/848 versijoje vokiečių kalba sąvokos „įsisteigimo vieta“ (*Niederlassung*) ir „pagrindinė verslo vieta“ (*Hauptniederlassung*) yra kalbiškai artimos.

33 Vis dėlto, kaip savo pastabose teigia Europos Komisija, šio artumo nėra kitose šio reglamento kalbinėse versijose, kuriose vartojami semantiškai skirtingi terminai, kaip antai versijose anglų (*establishment* ir *principle place of business*), ispanų (*establecimiento* ir *centro principal de actividad*), prancūzų (*établissement* ir *lieu d'activité principale*), italų (*dipendenza* ir *sede principale di attività*), lenkų (*oddzial* ir *główne miejsce wykonywania tej działalności*) arba švedų (*driftställe* ir *huvudsakligt verksamhetsställe*) kalbomis.

34 Galiausiai pagal suformuotą jurisprudenciją būtinybė Sąjungos teisės nuostatą aiškinti vienodai reikalauja, kad, esant įvairių kalbinių versijų neatitikimų, nagrinėjama nuostata būtų aiškinama atsižvelgiant į teisės akto, kurio dalis ji yra, kontekstą ir tikslą (2020 m. rugsėjo 9 d. Sprendimo *TMD Friction ir TMD Friction EsCo*, C-674/18 ir C-675/18, EU:C:2020:682, 89 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

35 Pirma, dėl teisės nuostatų konteksto reikia konstatuoti, kad sąvoka „įsisteigimo vieta“, kaip ji suprantama pagal Reglamento 2015/848 2 straipsnio 10 punktą, vartojama šio reglamento 3 straipsnio 2 dalyje, kurioje apibrėžtas tarptautinės jurisdikcijos iškelti nemokumo bylą kitoje valstybėje narėje nei ta, kur yra skolininko pagrindinių interesų vieta, kriterijus, kaip tai suprantama pagal minėto reglamento 3 straipsnio 1 dalį.

36 Pagal šio reglamento 3 straipsnio 2 dalį, jei skolininko pagrindinių interesų vieta yra valstybės narės teritorijoje, kitos valstybės narės teismai turi jurisdikciją iškelti tam skolininkui nemokumo bylą tik tuo atveju, jei tos kitos valstybės narės teritorijoje yra jo įsisteigimo vieta.

37 Be to, iš Reglamento 2015/848 3 straipsnio 3 dalies matyti, kad, jeigu nemokumo byla buvo iškelta pagal šio straipsnio 1 dalį, visos pagal šio straipsnio 2 dalį vėliau iškeltos bylos laikomos šalutinėmis nemokumo bylomis.

38 Taigi Sąjungos teisės aktų leidėjas nusprendė aiškiai atskirti, viena vertus, Reglamento 2015/848 3 straipsnio 1 dalyje nurodytą pagrindinę nemokumo bylą ir, kita vertus, šio reglamento 3 straipsnio 2 dalyje nurodytą šalutinę nemokumo bylą. Kaip matyti iš minėto reglamento 23, 24, 37 ir 38 konstatuojamųjų dalių, „įsisteigimo vietos“, kaip ji apibrėžta to paties reglamento 2 straipsnio 10 punkte, buvimas valstybėje narėje yra lemiamas kriterijus tik šalutinės bankroto bylos iškėlimui šioje valstybėje narėje. Taigi ši sąvoka neturi reikšmės taikant šio reglamento 3 straipsnio 1 dalį.

39 Antra, toks aiškinimas atitinka Reglamento 2015/848 tikslą užtikrinti teisinį saugumą ir remiantis objektyviais kriterijais numatyti, kuris teismas turės jurisdikciją (šiuo klausimu žr. 2020 m. liepos 16 d. Sprendimo *Novo Banco*, C-253/19, EU:C:2020:585, 20 punktą).

40 Vis dėlto šiam tikslui būtų pakenkta, jeigu sąvoka „pagrindinė verslo vieta“, kaip ji suprantama pagal Reglamento 2015/848 3 straipsnio 1 dalies trečią pastraipą, atitiktų šio reglamento 2 straipsnio 10 punkte nurodytą sąvoką „įsisteigimo vieta“; tai sukeltų painiavą tarp reikšmingų, viena vertus, pagrindinės ir, kita vertus, šalutinės nemokumo bylų iškėlimo kriterijų.

41 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, į pirmąjį klausimą reikia atsakyti, kad Reglamento 2015/848 3 straipsnio 1 dalies trečia pastraipa turi būti aiškinama taip, kad fizinio asmens, besiverčiančio savarankiška ūkine komercine ar profesine veikla, „pagrindinės verslo vietos“ sąvoka, kaip ji suprantama pagal šią nuostatą, neatitinka šio reglamento 2 straipsnio 10 punkte apibrėžtos sąvokos „įsisteigimo vieta“.

Dėl antrojo klausimo

42 Antruoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar Reglamento 2015/848 3 straipsnio 1 dalies trečia pastraipa turi būti aiškinama taip, kad fizinio asmens, besiverčiančio savarankiška ūkine komercine ar profesine veikla, atveju, kol neįrodyta priešingai, galima preziumuoti, kad šio asmens pagrindinių interesų vieta yra jo pagrindinė verslo vieta, nors šiam verslui nereikia jokių žmogiškųjų išteklių ar turto.

43 Kaip matyti iš Reglamento 2015/848 3 straipsnio 1 dalies pirmos pastraipos, bendrasis sąsajos kriterijus nustatant tarptautinę jurisdikciją iškelti nemokumo bylą yra skolininko pagrindinių interesų vieta. Konkrečiu atveju, kai skolininkas yra fizinis asmuo, vykdantis savarankišką ūkinę komercinę ar profesinę veiklą, šio reglamento 3 straipsnio 1 dalies trečioje pastraipoje numatyta nuginčijama prezumpcija, kad šio asmens pagrindinių interesų vieta yra jo pagrindinė verslo vieta.

44 Pirma, Teisingumo Teismas yra nusprendęs, kad „pagrindinių interesų vieta“, kaip ji suprantama pagal Reglamento 2015/848 3 straipsnio 1 dalį, turi būti nustatoma bendrai įvertinus visus objektyvius kriterijus, kuriuos gali patikrinti trečiosios šalys, ypač kreditoriai, galintys nustatyti faktinę vietą, kurioje skolininkas nuolat administruoja savo interesus (šiuo klausimu žr. 2020 m. liepos 16 d. Sprendimo *Novo Banco*, C-253/19, EU:C:2020:585, 22 punktą).

45 Iš pačios Reglamento 2015/848 3 straipsnio 1 dalies pirmos pastraipos formuluotės matyti, kad, viena vertus, prieš tai išdėstyti argumentai vienodai taikomi visiems skolininkams, nesvarbu, ar tai būtų bendrovės, juridiniai arba fiziniai asmenys, ir, kita vertus, šioje nuostatoje vartodamas sąvoką „interesai“ Sąjungos teisės aktų leidėjas siekė apimti visą ekonominę veiklą apskritai.

46 Taigi, pirma, šis bendrasis sąsajos kriterijus nustatant tarptautinę jurisdikciją nemokumo bylos iškėlimo tikslais ir objektyviais bei trečiųjų šalių patikrinamais kriterijais grindžiamas požiūris, kurį reikia taikyti, galioja ir fiziniams asmenims, vykdantiems savarankišką ūkinės komercinę ar profesinę veiklą (šiuo klausimu žr. 2020 m. liepos 16 d. Sprendimo *Novo Banco*, C-253/19, EU:C:2020:585, 23 punktą). Antra, atsižvelgiant į Reglamento 2015/848 3 straipsnio 1 dalyje vartojamą sąvoką „interesai“, kriterijai, leidžiantys nustatyti fizinio asmens pagrindinių interesų centrą, yra analogiški, neatsižvelgiant į tai, ar šis asmuo verčiasi savarankiška ūkine komercine, ar profesine veikla, nes tie kriterijai susiję su pastarosios kategorijos asmenų ekonomine veikla.

47 Dėl fizinio asmens, kuris nevykdo savarankiškos ūkinės komercinės ar profesinės veiklos, Teisingumo Teismas patikslino, kad reikšmingi kriterijai nustatant tokio asmens pagrindinių interesų vietą yra kriterijai, susiję, be kita ko, su jo ekonomine padėtimi, o tai atitinka vietą, kurioje šis asmuo administruoja savo ekonominius interesus ir gauna bei išleidžia didžiąją dalį savo pajamų, arba vietą, kurioje yra didžioji jo turto dalis (pagal analogiją žr. 2020 m. liepos 16 d. Sprendimo *Novo Banco*, C-253/19, EU:C:2020:585, 24 punktą).

48 Antra, dėl Reglamento 2015/848 3 straipsnio 1 dalies trečioje pastraipoje įtvirtintos nuginčijamos prezumpcijos pažymėtina, kad iš pačios šios nuostatos formuluotės, siejamos su šio reglamento 3 straipsnio 1 dalies pirma pastraipa, matyti, kad preziumuojama, jog fizinis asmuo, vykdantis savarankišką ūkinę komercinę ar profesinę veiklą, kol neįrodyta priešingai, paprastai administruoja savo interesus toje vietoje, kur yra jo pagrindinė verslo vieta, nes yra didelė tikimybė, kad ši vieta atitinka jo pagrindinių interesų centrą. Todėl tol, kol ši prezumpcija nepaneigta, valstybės narės, kurioje yra ši verslo vieta, teismai turi tarptautinę jurisdikciją iškelti šiam fiziniam asmeniui nemokumo bylą.

49 Šiuo atžvilgiu vien to, kad suinteresuotojo asmens savarankiškai ūkinei komercinei ar profesinei veiklai nereikia jokio turto ar žmogiškųjų išteklių, savaime nepakanka šiai prezumpcijai paneigti.

50 Iš tiesų, nors skolininko turto buvimo vieta arba galimi žmogiškieji ištekliai, naudojami suinteresuotajam asmeniui vykdant savarankišką ūkinę komercinę ar profesinę veiklą, yra objektyvūs kriterijai, kuriuos gali patikrinti trečiosios šalys ir į kuriuos reikia atsižvelgti nustatant vietą, kur skolininkas paprastai administruoja savo interesus, šio sprendimo pirmesniame punkte nurodyta prezumpcija vis dėlto gali būti paneigta tik bendrai įvertinus visus objektyvius kriterijus, kuriuos gali patikrinti trečiosios šalys (pagal analogiją žr. 2020 m. liepos 16 d. Sprendimo *Novo Banco*, C-253/19, EU:C:2020:585, 28 punktą).

51 Be to, ši prezumpcija taptų neveiksminga, jeigu būtų aiškinama taip, kad pagal ją būtinai reikalaujama, kad suinteresuotojo asmens pagrindinėje verslo vietoje būtų turtas ar žmogiškieji ištekliai. Iš tiesų, kaip savo pastabose iš esmės pažymėjo Komisija, dėl paties jų pobūdžio savarankiška ūkinė komercinė ar profesinė veikla gali būti vykdomos neturint tokio turto ar žmogiškųjų išteklių, todėl dėl tokio reikalavimo daug asmenų, besiverčiančių tokia veikla, nepatektų į minėtos prezumpcijos taikymo sritį.

52 Nagrinėjamu atveju iš prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo pateiktos informacijos matyti, kad *Landgericht Berlin* (Berlyno apygardos teismas) konstatavo, jog vykdydamas savarankišką ūkinę komercinę veiklą kaip Vokietijos akcinės bendrovės stebėtojų tarybos pirmininkas skolininkas nesinaudojo jokiais žmogiškaisiais ištekliais ar turtu nei Vokietijos teritorijoje, nei kitoje vietoje.

53 Nors tokių žmogiškųjų išteklių ar turto buvimas neturi lemiamos reikšmės nustatant asmens pagrindinių interesų vietą, vis dėlto kompetentingas teismas, atsižvelgdamas į šio sprendimo 47 punkte primintus kriterijus, turi nustatyti skolininko pagrindinių interesų vietą, atsižvelgdamas į visus objektyvius duomenis, kuriuos gali patikrinti trečiosios šalys, susijusius su skolininko ekonomine padėtimi, pavyzdžiui, leidžiančius nustatyti vietą, kurioje šis asmuo administruoja savo ekonominius interesus ir gauna bei išleidžia didžiąją dalį savo pajamų.

54 Atsižvelgiant į visa tai, kas išdėstyta, į antrąjį klausimą reikia atsakyti, kad Reglamento 2015/848 3 straipsnio 1 dalies trečia pastraipa turi būti aiškinama taip, kad fizinio asmens, besiverčiančio savarankiška ūkine komercine ar profesine veikla, atveju, kol neįrodyta priešingai, galima preziumuoti, kad šio asmens pagrindinių interesų vieta yra jo pagrindinė verslo vieta, nors tam verslui nereikia jokių žmogiškųjų išteklių ar turto.

Dėl trečiojo klausimo

55 Atsižvelgiant į atsakymą, pateiktą į antrąjį klausimą, nereikia atsakyti į trečiąjį klausimą.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

56 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (aštuntoji kolegija) nusprendžia:

1. **2015 m. gegužės 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) 2015/848 dėl nemokumo bylų 3 straipsnio 1 dalies trečia pastraipa**

   turi būti aiškinama taip:

   fizinio asmens, besiverčiančio savarankiška ūkine komercine ar profesine veikla, „pagrindinės verslo vietos“ sąvoka, kaip ji suprantama pagal šią nuostatą, neatitinka šio reglamento 2 straipsnio 10 punkte apibrėžtos sąvokos „įsisteigimo vieta“.

2. **Reglamento 2015/848 3 straipsnio 1 dalies trečia pastraipa**

   turi būti aiškinama taip:

   fizinio asmens, besiverčiančio savarankiška ūkine komercine ar profesine veikla, atveju, kol neįrodyta priešingai, galima preziumuoti, kad šio asmens pagrindinių interesų vieta yra jo pagrindinė verslo vieta, nors tam verslui nereikia jokių žmogiškųjų išteklių ar turto.

Parašai.